

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ф.н. Георги Теологов Каприев, СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Катедра „История на философията“

за материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност ‘професор’

в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление: 3.1 Социология, антропология и науки за културата

научна специалност: Етнология (Антропология на религиите)

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 32 от 22.04.2016 г. и в

интернет-страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра

Етнология към Философско-исторически факултет, като кандидат участва доц. д.н.к. Мария

Антонова Шнигер от Катедра Етнология, Философско-исторически факултет, ПУ "Паисий

Хилендарски"

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № Р33-..... от .....20....г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий

Хилендарски" (ПУ) съм определен(а) за член на научното жури на конкурс за заемане на

академичната длъжност ‘професор’ в ПУ по област на висше образование 3. Социални,

стопански и правни науки, професионално направление 3.1 Социология, антропология и

науки за културата, научна специалност: Етнология (Антропология на религиите), обявен за

нуждите на катедра Етнология към Философско-исторически факултет

За участие в обявения конкурс е подала документи единствено доц. д.н.к. Мария Антонова

Шнигер от Катедра Етнология, Философско-исторически факултет, ПУ "Паисий

Хилендарски"

Представеният от доц. д.н.к. Мария Антонова Шнигер комплект материали на хартиен

носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

Доц. д.н.к. Мария Шнигер е приложила общо 54 научни труда, сред които 39 студии, 2

монографии, 2 съставителства, 1 ръкопис на защитена дисертация, 4 учебници и учебни

пособия, 7 рецензии и обзори, както и списък на 16 научноизследователски проекти. Приемат

се за рецензиране 32 научни труда, които са извън дисертацията, сред тях: 23 студии, 1

съставителство, 7 рецензии и обзори, при крайната оценка се отчитат още 4 учебни помагала и

16 научноизследователски проекти. Разпределението на рецензираните научни трудове по

съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва: студии 11 на български, 5 на руски,

4 на немски и 3 на английски. Останалите публикации са на български език.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Доц. д.н.к. Мария Шнигер завършва висшето си образование през 1984 г. в ПУ, а защитава

първата си дисертация през 1991 г. От 1984 г. е преподавател, а от 1997 г. е доцент по

българска литература в ПУ. През 2015 г. защитава дисертация за придобиване на степента

„доктор на науките“ (д.н.к.). Била е лектор и в Института по славистика на Университета във

Виена, Австрия. Специализира като стипендиант на фондацията Александър фон Хумболт във

Фрайбург, Вюрцбург и Берлин (при Х. Миклас, К. Ханик и Х. Венцел), както и в Института по

славистика на Виенския университет. Тя е била ръководител на катедрата „Етнология и

социология“, а по настоящем ръководи катедрите „Етнология“ и „Богословие“ в ФИФ на ПУ.

В периода 2004-2013 е декан на Философско-историческия факултет на ПУ. Доц. Шнигер е

член на множество влиятелни български и интернационални академични дружества, работила е по серия авторитетни проекти и е участвала в респектиращо голям брой научни форуми. Доц. Шнитер се радва на популярност в широки академични кръгове както у нас, така и в чужбина и с основание се гледа като един от най-авторитетните български учени, доказали себе си и на високо международно ниво.

3. **Обща характеристика на дейността на кандидата**

От гледна точка на учебно-педагогическата ѝ дейност **доц. д.н.к. Мария Шнитер** може да бъде оценявана единствено суперлативно. За това говорят и самите числа: тя е титуляр на седем актуално действащи дисциплини, представяни в различни специалности. Ръководител е на осем докторантски проекта, четири от които успешно защитени. Все тя е сред съоснователите на факултета, ръководен по-късно успешно от нея, както и на серия изследователски центрове. Към това трябва да се добави активното ѝ и успешно участие в множество научни проекти, по-голямата част от тях новаторски и с изключителна значимост. Следва да се забележи в този контекст, че **доц. Шнитер** в никакъв смисъл не е „самостоятелен играч“, а тъкмо напротив – нейната научна активност се реализира в широка национална и интернационална изследователска мрежа, следвайки и доизграждайки меродавния днес модел на екипна работа с подчертано международен характер. Сред успешно работещите проекти особено бих подчертал Международното лятно училище за религия и обществен живот (съвместно с Бостънския университет), респ. на Балканското лятно училище по религии и обществен живот с доказаната висока продуктивност на тези инициативи. **Доц. Шнитер** е един от най-солидните и успешни преподаватели на ФИФ, а – смея да твърдя – и на ПУ изобщо. Не се притеснявам да кажа, че участието ѝ в конкурс за професор е от гледна точка на учебно-педагогическата ѝ дейност закъсняло.

Точно такава е то и от перспективата на научната ѝ дейност. В приложението, именувано „Самооценка на научните приноси“ **доц. д.н.к. Мария Шнитер** предлага изключително трезва и обективна картина на акцентите в своите изследвания през последните 18 години, което само по себе си е добър научен атестат.

Както отбелязва и самата тя, голяма част от научните ѝ публикации са посветени на иначе обширната изследователска сфера „старобългарска литература“. Още специфичната гледна точка на **доц. Шнитер** следва да бъде дефинирана като съществен личен принос. Имам предвид поставянето в центъра на антропологическия анализ на литературната традиция, който определя оригиналността на изследователския хоризонт и обилието на открития-приноси в една по същество добре разработена проблематика. **Доц. Шнитер** напълно основателно отбелязва: „Ако за западноевропейското средновековие трудовете на Ф. Бродел и анализите, направени от школата Анали, отдавна са станали класически, то по отношение на православната традиция съчетаването на строгите методи на класическата филология и историята с по-„разкрепостения“ поглед на науките за човека тепърва ще доведе до формулирането на ново разбиране за собственото ни минало, а чрез това – и на днешното ни житие-битие“. Тъкмо тази съзнателно следвана и налагана методологическа база предопределя приносния характер на текстовете. Тук особено силно бих подчертал изследванията, очертаващи „апофатично“ спецификите на старобългарската литература и генериралата ѝ култура. Такива са извеждането на липсата на средновековна драма, на собствена универсална историография и на институционализирани инквизиционни процедури. През тези „липси“ се очертават съществени особености и собствени приоритети на старобългарската литература.

Като втора централен изследователски кръг в тази сфера се заявява кирилometодиевистиката. Тук се открива една друга приносна страна в изследванията на **доц. Шнитер**. Става дума за компаративния подход, привличащ и вкарващ в сравнение западната и източната европейски традиции и проследяващ техните културно-исторически взаимодействия. Имам напълно

достатъчни основания да твърдя, че това е изключително трудна за структуриране и удържане гледна точка, удаваща се на наистина малцина от днешните изследователи на средновековието във всяка една от областите на неговото проучване. Тълкуванията на присъствието на т.нар. „западни светци“ в славянските месецослови действително се радват на много сериозен интерес сред международната научна общност и имат много силна рецепция.

Второто направление, концентрирало изследователските усилия на **доц. Шнитер**, е религиозността в съвременната социална ситуация. Излишно е да се подчертава, че задълбоченост тук е възможна само и единствено благодарение на фундаментално познаване на продължаваната традиция, както и на задълбочени теренни изследвания. Приносните изследвания са концентрирани от една страна върху извеждането на различни кръгове на персонална и общностна идентичност, генерирани или стимулирани от практикуваната религиозност. Все от този хоризонт се изявяват и приносните елементи в публикациите, открояващи отношенията църква-държава в България, типове резистентност (респ. липсата им) с оглед на процесите на фундаментализиране, както и характеризирането и типологизирането на религиозното образование и възпитание в България – в миналото и в съвременното.

Тъй като се изисква взимането на специално становище спрямо научно-приложната дейност на кандидата в конкурса за професор, позволявам си специално да насоча вниманието от една страна към енциклопедичните статии, съставени от **доц. Шнитер** самостоятелно или в съавторство, които неслучайно биват масивно реципирани, но и директно превеждани. Непременно държа да отбележа значимостта на учебниците и пособията по литература за средното училище, дялове от които са изготвени от **доц. Шнитер**. Все в този контекст следва да се повтори сериозният приносен характер на мениджираните от нея проекти, като чийто връх си позволявам да гледам Балканското лятно училище по религии и обществен живот с партньори и участници от цял свят. Неговите вече три издания (от 2011 г., веднъж на две години) са перфектен пример за т.нар. научно-приложна дейност. И от личен опит се солидаризирам с оценката, че „това научно събитие ... се превръща в практическа лаборатория по толерантност, обучавайки носителите на различни религиозни традиции как да живеят заедно, без да игнорират или negliжират своите различия“.

Понеже сред изискваното то рецензента е и отбелязване на цитиранията на трудовете на кандидата, категорично отказвам да дам фиксирано становище. Общозвестно е, че не съществува нито национален, нито международен единен индекс на цитиранията в хуманитарните науки. Нито авторът, нито рецензентите, дълбоко съм убеден, са длъжни да провеждат собствени следствия по този въпрос, нито пък имат сериозна възможност да го направят. **Доц. Шнитер** е извела една от възможните – и изключително непълни – индексни класификации за литературата на английски език. Затова по този пункт ще се ограничи до твърдението, че собствената ми научна работа ме е срещала с достатъчно цитирания на текстове от **доц. Шнитер** от страна на достатъчно солидни автори, без да рискувам обаче да назовавам каквито и да били числа.

Обобщавайки наблюденията си по този пункт, смея да заявя, че научните приноси на **доц. д.н.к. Мария Шнитер**, както и нейните научно-приложни достижения имат съществена значимост за развитието както на българските, така и на международните разработки в нейната изследователска сфера, а и не само в нея. Високото ѝ признание както в българските, така и в международните научни среди е вън от всякакво съмнение.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Доц. д.н.к. Мария Шнитер е до педантичност съвестна в посочването на личните ѝ текстове в колективните публикации. Посочените от нея приноси и резултати са изцяло нейна заслуга.

5. Критични забележки и препоръки

Единствената забележка или по-скоро препоръка към **доц. д.н.к. Мария Антонова Шнитер** е да систематизира изследванията си в двете ѝ приоритетни научни сфери и да им придаде монографична форма, което би било изключително сериозен стимул за по-нататъшните развития в тях.

6. Лични впечатления

Трябва да призная, че през последните поне 20 години имам натрупани множество лични впечатления от академичната дейност на **доц. д.н.к. Мария Антонова Шнитер**. Става дума за впечатления, трупани както от преподавателската и административната ѝ дейност в Пловдивския университет, така и от участия в различни национални и международни форуми (вкл. организирани от Фондация Александър фон Хумболт), така и от причастността ми към едно от изданията на Балканското училище по религии и обществен живот и т.н. Личните ми наблюдения свидетелстват неизменно за едно мощно академично присъствие, представлящо **доц. д.н.к. Мария Антонова Шнитер** като един от най-продуктивните и популярни български хуманитари.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от **доц. д.н.к. Мария Антонова Шнитер**, **отговарят на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“, **и ги надхвърлят**.

Кандидатът в конкурса е представила **предостатъчен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на дисертация за д.н.к. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на **доц. д.н.к. Мария Антонова Шнитер** е **невъзможно да бъде поставена под съмнение**.

Постигнатите от **доц. д.н.к. Мария Антонова Шнитер** резултати в учебната и научно-изследователската дейност **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Философско-исторически факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно **да дам своята изцяло положителна** оценка и **да препоръчам** на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Философско-исторически факултет за избор на **доц. д.н.к. Мария Антонова Шнитер** на академичната длъжност 'професор' в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата научна специалност: Етнология (Антропология на религиите).

01.09. 2016 г.

Рецензент: проф. д.ф.н. Георги Каприев